

Kòkòbì Páulũ ní sī sě 'bá Pīlípóyī vé rī pi ní rī Tã búkũ rī vé rī ã ũlũngará

Kùrú Pīlípóyī vé rī āngũ Mākēdōniyā vé rī agá, Mākēdōniyā ri āngũ Gīrīkī vé rī agá, wọkọ úrulé rú rī gé. Páulũ sē tị Múngú vé rī kùrú Pīlípóyī vé rī agá (Ẹzị 16). Í'dó kánísá 'dálé. Ílì kárákará ã vùdrị gé, gōkí Páulũ ri 'beé jó āngũ ũ'yízú rī agá. 'Bá kánísá Pīlípóyī vé rī agá rī pi sēkí Páulũ ní mũfēngā. Páulũ sī kòkòbì 'dīri sěe òwò'dífò sězú kọpi ní.

Kòkòbì rī agá, 'yo Kūrīsītīyānī rī pi ní kīnī, 'í ru drāngará ku. Gō kọpi ẽ ẹsị ímbá kīnī, 'bá rī pi dō ri kọpi ọcụ ũnjí ũnjí, lē kọpi ã tukí pá tịtị ívé ẹ'yīngará agá. 'Yo kọpi ní kīnī, lē kọpi ẽ íngúkí í ku, kọpi ã adríkí ẹsị be mādā, sù Kūrísítō vé rī tịnị. Lũ kọpi ní kīnī, kọpivé adringará Kūrísítō agá 'dīri, Múngú sē kọpi ní nī. Kuru gō 'yoó kọpi ní kīnī, 'bá ũnjó rú rī pi ri āngũ ímbá 'yo kīnī, mērē Yāhùdī rī pi ní ríí 'duyú ngaá rī, Múngú lũ kọpi ní nī. 'Bo lē kọpi ã 'dukí 'bá ũnjó rú 'dī'bée vé tã ngaá ku.

¹ Ma Páulũ 'i, 'bá ịrịtrọ Tīmōtéyō be átí'bá Kūrísítō Yēsū vé ni, á sī kòkòbì 'dīri sěe 'bá Yēsū ri ẹ'yī'bá gí, adri'bá kùrú Pīlípóyī vé rī agá rī pi ní, drịkoma rī pi ní, āzini dīkòñī rī pi ní.

² Ẹsì múké āzini tākíri 'bá Ẹtépì Múngú vé rī, āzini 'bávé Úpí Yésù Kúrísítō vé rī ā adri ĩmi be.

Páulū zì Múngú ri 'bá Pīlīpóyī vé rī pi ní

³ Sâ céré má kādō rií ĩmi tā ũsũú, má ri Múngú ní ōwō'dífō sē.

⁴ Ú'dú céré má kādō rií Múngú ri zì ĩmi ní, ma ri zì āyīkō be má ẹsì agá,

⁵ ā'diātāsīyā má ní rizú ú'dúkọ múké Kúrísítō vé rī ũlūngárá gá, ĩmi rikí ma ẹtī ĩ, í'dózú ú'dú ĩmi ní ẹsì újázú rī gé 'dāá, cīngbá āndrū sī.

⁶ Á nī áamá múké 'yozú kínī, Múngú í'dó rií tā múké 'oó ĩmí ẹsì agá gí, ĩri tā múké 'dīri 'o mužú ĩmí ẹsì agá dī dī, cīngbá ú'dú Kúrísítō Yésù ní ĩgōzú rī gé.

⁷ Á lē ĩmi ambamba, ĩri pìrì má ní rizú ĩmi tā ũsũzú 'díní āní. 'Yíkí ma jó ĩ ní rizú āngū ũ'yízú rī agá, má ní ú'dúkọ múké Kúrísítō vé rī ũlūú 'yoó kínī, ĩri tā áda rī ā tā sī, 'bá ālēkí ẹsì múké Múngú vé rī ĩmi be trù.

⁸ Múngú nī rá 'yozú kínī, ádarú á lē ĩmi ambamba, sù Kúrísítō Yésù ní ĩmi lēé rī tìnì.

⁹ Ma ri Múngú ri zì ĩmi ní, lē Múngú ā sē ĩmi lēkí ĩmi lēlē ĩmi āsámví gé sī, ā sē ĩmi ní tā nīngárá, ĩmi ámakí rí tā múké pi āsámví tā ũnjí be rī āní,

¹⁰ ā sē rí ĩmi ĩpèkí rí tā pìrì rī áyu, ĩmi adrikí rí ule, ũnjīkānyā ākó, cīngbá ú'dú Yésù Kúrísítō ní ĩgōzú rī gé.

¹¹ Yésù Kúrísítō ā sē ĩmi adrikí 'bá tā 'o'bá pìrì ni pi, ẹ íngúkí rí Múngú ri, āzini ẹ ĩnjīkí rí ĩri āní bēnī.

Páulū vé 'yīngará

12 Má édrīpīi má ómvúpīi má ní lēélē rī pi, á lē lūú ĩmi ní kīnī, ā 'yīkí dō ma jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá drāāāsīyā, ẹzī ĩ ní rizú ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlūzú rī tu pá ālunáni kuyé, 'bá kárakará ịsúkí ú'dúkó múké Kúrísítō vé 'dīri yīi rá.

13 Sē 'bá Rómā gá rī pi, āzini āngaráwá ri'bá 'bāgú vé āngū ũtē'bá rī pi nīkí á má rá 'yozú kīnī, 'yīkí ma jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá, má ní rīi ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlūú rī sī.

14 Ā 'yīkí dō ma kú jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá drāāāsīyā, 'bá Úpí Yēsū ri ẹ'yī'bá gí rī pi rikí ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlūú mužú ũrī ākó.

15 'Bá urukọ'bée rikí ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlūú, ā'diātāsīyā kọpi lēkí 'bá ĩ pámvú ũbī'bá rī pi ā ndē mávé rī rá, 'bo 'bá urukọ'bée rikí ũlūú mužú ẹsị múké sī.

16 'Bá Kúrísítō vé tā ũlū'bá ẹsị múké sī rī pi lēkí ma lēlē, kọpi nīkí rá 'yozú kīnī, 'yīkí ma jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá, má ní ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlūú rī sī.

17 'Bá ẹsị 'bā'bée má drīgē ũnjí rī pi rikí Kúrísítō vé tā ũlūú, ā 'dukí ri ívé tā 'bāā āmbúgú mávé rī ndēé. Kọpi rikí tā rī 'oó 'dīni, mâ nya rí ịzāngā jó ĩ ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá ānī.

18 'Bá 'dī'bée dō ri Kúrísítō vé tā ũlū ẹsị múké sī yā, dōku ẹsị ũnjí sī yā, kọpi ā ũlūkí mužú ịyí. Ma adri āyīkō sī, ā'diātāsīyā kọpi ri ú'dúkó múké Kúrísítō vé rī ũlū mužú.

19 ĩmi ní má ní Múngú ri zīj rī sī, āzini Índrī Yēsū Kúrísítō vé rī ní mâ ịzā koó rī sī, ịri sē

Múngú ri ímú ma ọyọ tã ũkpó ũkpó ma ísúpi rĩ agásĩ rá.

²⁰ Á 'bã mã ẹsì agá nǒlé, á lě tã má ní drĩnjá sēepi ní 'oó ku, dō ngá rĩ drāngará yã, dō ídrĩngará yã, á lě adrií ũrĩ sĩ ku. Ma nóni átá ũrĩ ãkó, ẹ ñnjĩkí rí Kúrísítō ri ãní tã má ní 'oó rĩ sĩ.

²¹ Mávé adringará ídri rú nǒri, ma ri Kúrísítō ri ñnjĩ, á drã dō gí, ma tã múké ísú rá.

²² Ma dō ri adri mužú ídri rú, ìri sē ma ẹzì Kúrísítō vé rĩ nga mužú ãní múké. Á nĩ ngá má ní lěé ìpěé rĩ kuyé.

²³ Tã ñrĩ 'dĩ'bée agá, á nĩ kuyé, ma dō tã ngōri ìpě. Á lě mã drã rá, mã mu rí adrií Kúrísítō be.

²⁴ 'Bo ìri múké má ní adrizú ídri rú, mã ko rí ìmi ìzã.

²⁵ Á nĩ áamá múké 'yozú kínĩ, ma ícọ adri mužú ídri rú rá, mã ko rí ìmi ìzã, ìmi tukí rí pá títì ìmivé ẹ'yĩngará agá, ìmi adrikí rí àyĩkō sĩ.

²⁶ Kúru má kãdō gōo ma ẹndijì mužú ìmi ndreé, ìmi adri àyĩkō sĩ ãmbúgú tã Kúrísítō Yẹsũ ní 'oó má ní rĩ sĩ.

²⁷ Tã ãmbúgú agaápi rá rĩ, lě ìmivé adringará ã adri múké, ẹ ñnjĩkí rí ọ'dúkọ múké Kúrísítō vé rĩ ãní. Á mu dō ìmi ndreé rá, dōku á mu dō drĩ ìmi ndreé kuyé, mã yì 'yozú kínĩ, ìmi rì tã 'du nga trú yìkì ãlu sĩ, 'bá rĩ pi ìjízú ọ'dúkọ múké Kúrísítō vé rĩ ẹ'yìzú.

²⁸ Ari'ba rĩ pi ìmgbēkí dō ìmî mị, lě ìmi 'okí ũrĩ sĩ ku. 'Dĩri lũ kọpi ní kínĩ, Múngú ri úmvúlésĩ ímú sē kọpi ìzãngã nya mužú ọdđ ãkó, 'bo Múngú ri ìmi pa ìzãngã 'dĩri agásĩ rá.

²⁹ Múngú sē ĩmi ní drīlé múké 'dīri Kúrísítō ri ẹ'yīzú 'yéná áyu kuyé, drīlé múké ĩ ní sēé ĩmi ní 'dīri agá, ĩmi kpá ĩzāngā nya ĩndī Kúrísítō ā tā sī.

³⁰ ĩmi ndrekí ándúru ĩzāngā má ní nyaá ĩrivé tā sī rī rá, ĩmi yìkí rá, ma ri ĩzāngā rī nya mužú drīdrī, ĩmi kpá nóni ri ĩzāngā má ní nyaá rī nya.

2

Lē ĩmi adrikí sū Kúrísítō tīnī

¹ Kúrísítō ri ĩmī ẹsị ímbá nī, lēngará ĩrivé rī, ĩri ĩmī ẹsị ímbá nī, Índrí Múngú vé rī, ĩri ĩmi úmú nī, ĩri sē ĩmi ẹsị 'bā rizú ĩmi ọgūpīi ẹ ĩzā kozú.

² Nóni lē ĩmi 'okí tā má ní áyīkō sēépi ni, ĩmi yìkí ĩmi yiyi ĩmi ásámvú gé sī, ĩmi lēkí ĩmi lēlē. Yìkì ĩmivé tā 'ozú rī ā adri ngá ālu.

³ Lē ĩmi 'dúkí ĩmivé tā 'bāá āmbúgú ĩmi ọgūpīi vé rī ndéé ku, lē ĩmi íngúkí ĩmi ku, lē ĩmi 'dúkí ĩmi ọgūpīi vé tā 'bāá āmbúgú, ā ndē ĩmivé rī rá, lē ĩmi 'bākí ĩmi adrií mādā.

⁴ Lē 'bá ālu ālu ā ri 'í tā ụsụú áyu ku, lē ā ụsụ 'bá ụrụkọ'bée ā tā ĩndī.

⁵ Lē yìkì ĩmivé tā 'ozú rī, ā adri sū Kúrísítō Yẹsū vé rī tīnī.

⁶ Yẹsū ā ngúlúpí ā adri dō Múngú 'i drāáāsīyā, 'dú ívé tā 'bāá Múngú be trōtrō kuyé,

⁷ 'bo 'dú ívé íngúngará ā tā 'bāá mādāṅáṅá, 'dú 'i 'bāá kuú átí'bá rú, tìkí ĩri ĩfūú 'bá áda rú.

⁸ Kā ĩri tīi ĩfūú 'bá áda rú, 'bā 'i kú tā be mādāṅáṅá, 'dú tā Múngú vé rī ngáá rá,

adi 'i sēē drāá pētī alambaku* sīgé.

⁹ Múngú sē ĩri ícá āmbúgú 'bũ gé 'dāá tā 'dĩri sī, sē ĩri ā rú kú ndē 'bá rĩ pi vé rĩ céré.

¹⁰ Yēsũ ā rú sī, 'bá 'bũ gé rĩ pi, vũ drĩgé rĩ pi, āzini 'bá ĩ ní sī nyōókú agá rĩ pi ārēvú céré ímú kũmũcí ũtĩ vũgá.

¹¹ 'Bá rĩ pi ārēvú céré ímú 'yo, Yēsũ Kúrísítō ri Úpí, ĩri sē ĩ ímú Ẹtépí Múngú ri íngúngũ.

Adringará ũtúná agá rĩ

¹² ĩmi mávé ũndĩ má ní lēélē rĩ pi, lókí má ní adrizú ĩmi be trú rĩ gé, ĩmi 'dukí tā má ní ẹzĩ ĩmi ní rĩ ngaá rá, nóni ma dō 'dāáyo ĩmi āsámvú gé, lē ĩmi 'dukí tā rĩ ngaá ándúrú ĩmi ní ngaá drĩdrĩ 'dāri ndéé. Lē ĩmi ngakí ẹzĩ Múngú vé rĩ ũkpō sī, ĩmi adrikí ũrĩ sī Múngú sī, lē ĩmī ẹsĩ ā yāyā ĩrivé tā sī, Múngú ā pa rí ĩmi āní bēnĩ.

¹³ Múngú ri ẹzĩ nga ĩmī ẹsĩ agá, ĩri ri ĩmi ní úvá sē ẹzĩ ívé rĩ 'duzú ngazú nĩ.

¹⁴ Lē tā ārēvú céré ĩmi 'okí mužú unungará ākó, dōku āgátá ākó,

¹⁵ ā'diātāsīyā 'bá āzi ā ọwụ rí ĩmi ku. ĩmi kádō ríí adrií 'bá vũ drĩgé rĩ pi āsámvú gé, lē ĩmi adrikí anji Múngú vé nĩ pi rú, ũnjĩkányā ākó. Lē ĩmi adrikí uletere 'bá ũnjí rĩ pi ẹndrētí gé, sū línyā ní dīĩ rĩ tĩnĩ.

¹⁶ Lē ĩmi ũlũkí ú'dúkó múké ídri 'dání'dání rĩ ịsúzú rĩ kōpi ní, ú'dụ Kúrísítō ní ịgōzú 'dāri kādō

* **2:8** 2:8 Pētī alambaku: 'Bá Rómā vé rĩ pi ri 'bá tā 'o'bá ũnjí rĩ pi gbā mūsúmárí sī pētī alambaku sīgé, ĩri sá 'du āco kōpi íbì drā ndō, kōpi ịzāngā nya ambamba drāngará rĩ gé.

í cá, má íngú rí ma 'yozú kínī, ẹ̀zì má ní ngaá rī drā kána kuyé.

17 Ẹ̀yīngára ìmivé rī sē ìmi ní ìmivé ídri adizú sēzú rṛbṛṅṅò rú ẹ̀zì ngazú Múngú ní àní. Á drā dō ìmivé tā sī rṛbṛṅṅò rú gí, ma adri àní àyīkō sī.

18 Ìmi kpá adri àyīkō sī má sī.

Tīmōtáyō pi Ẹ̀pāfūrōdītā be

19 Úpí Yēsū Kúrísítō ā'yī dō rá, má ẏsū, á lē Tīmōtáyō ri pēé mužú ìmi vúgá 'dīlé, kādō ímví ìgṛō má vúgá nṛlé, ẹ̀ ímú rí tā ìmi ní ríí 'oó rī ũlūú má ní, má ẹ̀sì ẹ̀ ísú rí àyīkō àní.

20 'Bá āzi má ní ísú úvá be sū̀pí Tīmōtáyō tīnì ìmivé tā ẏsū̀pí ni 'dāáyo.

21 Ā'diātāsīyā 'bá ālu ālu lē úvá 'bāá rizú tā 'í ní lēé rī 'ozú, 'bā úvá tā Yēsū Kúrísítō vé rī 'ozú ku.

22 'Bo ìmi nṛkí á má rá 'yozú kínī, Tīmōtáyō ícò gí ívé ẹ̀yīngára agá, ā'diātāsīyā 'bá ríkí ẏ'dúkò múké rī ũlūú ìri be trú, sū mvá pi ní ẹ̀zì ngaá ẹ̀tẹ̀pí be trú rī tīnì.

23 Má ẏsū, á lē ìri pēé mužú mbēlēṅá ìmi vúgá 'dīlé, á nṛ dō tā ímúpi 'i ngaápi má rú'bá gá rī ũgbále gí ká.

24 Á nṛ rá, Úpí ri ā'yī má ní rá, ma muž ìmi ndre mbēlēṅá nṛgó rá.

25 Má ẏsū, á lē Ẹ̀pāfūrōdītā ìmi ní ìpēé ímú má ìzā koó rī pēé gṛō ìmi vúgá 'dīlé ũzi. Ìri má ógúpí, āngaráwá Úpí Yēsū Kúrísítō vé ni, 'bá ríkí ẹ̀zì ngaá ìri be trú, ìmi ìpēkí ìri ímú má tā mbaá.

26 Ēpāfūrōdītā 'bā 'ī ẹsị céré lēzú mužú ĩmi ndrezú, 'bo adri yīkī sī, ĩri ní yīi 'yozú kínī, ĩmi yīkī kínī, drā ru 'i nī rī sī.

27 Ádarú drā ru ĩri ũnjí ũnjí, ĩri kōdō drādrā, 'Bo Múngú ndre ĩrivé ĩzāngā, Múngú ídrí ĩri rá. Múngú ndre ĩrivé ĩzāngā ó'dúkùlẹ kuyé, ndre kpá ĩzāngā má ẹsị agá rī rá, má ẹsị ā gō rí ĩzāngā āzi† nyaá ku.

28 Á 'bā má yīkī céré Ēpāfūrōdītā ri pězú gōzú ĩmi vúgá 'dílé, ĩmi kádō ĩri ndreeé, āyīkō ri ĩmi fụ ambamba, ĩzāngā má ẹsị agá rī gō de rá.

29 Lē ĩmi ẹ'yīkī ĩri āyīkō sī Úpí ā rú sī, ĩmi ĩnjīkí ĩri ĩnjīnjī. ĩri múké ĩmi ní 'bá ẹzị nga' bá Kúrísítō ní sụ Ēpāfūrōdītā ní ngaá rī tịnị rī pi ĩnjīzú ĩnjīnjī.

30 ĩmi ĩnjīkí Ēpāfūrōdītā ri, ā'diātāsīyā drā kōdō ẹzị Kúrísítō vé rī ā tā sī gí, adi 'i ríí ẹzị ĩmi ní kōdō lēé ímụ ngaá má tā mbazú rī ngaá má be trú. Āngū rī ní adrií rará rú rī sī, ĩmi ícókí ímụ ẹzị rī ngaá ku.

3

'Bá Múngú ní ícọ ā'yī rā rī

1 Má ẹdrípíi má ómvúpíi má ní lēélē rī pi, Úpí agá, lē ĩmi adrikí āyīkō sī! Má ícọ āndēé tā rī ā ũlūngará ĩmi ní dīi dīi rī sī ku, ma ri tā rī ẹnđi ũlū 'dini, ā ko rí ĩmi ĩzā múké.

† 2:27 2:27 ĩzāngā āzi: ĩzāngā āzi 'dri, té dō Ēpāfūrōdītā drā rá, Páulū ē ẹsị ri té ĩzāngā nya rá. Páulū ri drī ri ĩzāngā nya jó i ní rizú āngū ũ'yízú rī agá. 'Í lā Pīlīpóyī 1:13.

² Īmi zīkí ĩmî mī 'bá tã 'o'bá sũ ũcógú tīnī 'dī'bée sī! Kôpi 'bá ri'bá ũnjīkãnyã 'o'bá ni pī, kôpi ri si 'bá Yēsũ ri ẹ'yī'bá gí rī pi vú sī kīnī, lē kôpi ã úlīkí ĩ ágélé ẽ tị rá.*

³ 'Bo 'bâ ri'bá Múngú ri ĩnjī'bá ũkpõ Índrí Uletere rī vé rī sī nõ'bée, 'bâ ri Kúrísítõ Yēsũ ri íngú, ẹsị agá, līkí 'bâ gí,† rụ'bá vé lịngará, 'bá ícókí ẹsị 'bãá drịgé ni gé ku.

⁴ Ma té kōdō ícō ma íngú tã má ní 'oó rī pi sī rá. 'Bá rī ũsũ dō kīnī, 'i 'i íngú tã 'í ní ngaá rī sī rá, ma kpá ma íngú aga rá.

⁵ Kâ ma tīí, má adri caá ụ'dụ ãrõ, ĩ ní mâ ágélé ẽ tị lizú. Ma Īsērélégú, sùrụ Běnyẹmīnẹ vé rī agá. Ma Ēbérégú, Ēbérégú tị ma nī. Má ní adrii Fārúsī‡ rī sī, ma ri tãimbị Mósē vé rī 'dụ nga.

⁶ Má ní ẹsị 'bãá Múngú drịgé rī ã tã sī, á ri 'bá Yēsũ ri ẹ'yī'bá gí rī pi ọcũú ũnjí ũnjí, á 'bã ẹsị rizú tãimbị Mósē vé rī 'dụzú ngazú pịrị, ũnjīkãnyã ãkó.

⁷ Má ũsũ tã ándúrú má ní rií 'oó rī pi múké, 'bo nóni má ní Kúrísítõ ri ẹ'yīí gí rī sī, á ndre tã

* **3:2** 3:2 Ágélé ẽ tị lịngará: Múngú lū Ābūrāmā ní kīnī, anjī āgõ Ābūrāmā vé rī pi adrikí dō caá ụ'dụ ãrõ gí, lē ã úlīkí kôpi ã ágélé ẽ tị rá, lüzú kīnī, kôpi anjī Múngú vé ni. 'Bá rī ã'yī dō 'í ágélé ẽ tị sēe lị gí, ĩri tãimbị Mósē vé rī 'dụ nga. 'Í lã Í'dóngará 17:9-14; Ẹzị 15:1-5. † **3:3** 3:3 Ẹsị agá līkí 'bâ gí: 'Bá rī újã dō ẹsị, ẹ'yī dō Yēsũ ri gí, ẹsị újángará 'dīri, ĩri sē 'bá rī adri 'bá Múngú vé ni, sũ ágélé lịngará ní sēe 'bá Īsērélē vé rī pi ní adrii 'bá Múngú vé ni rī tīnī. Páulū zị ẹsị újángará 'dīri lịngará ẹsị agá ni. ‡ **3:5** 3:5 Fārúsī: Fārúsī rī pi ngúlúmū Yāhūdī rī pi vé tãimbị Mósē vé rī rụ'bá tịtị rī pi. Kôpi 'dụkí índrí rī pi vé tã, āzini mālāyíkã rī pi vé tã 'bãá tã āmbúgú rú, kôpi ẹ'yīkí rá 'yozú kīnī, 'bá ũdrã'bá gí rī pi gõ íngá ídri rú rá. 'Í lã Ẹzị 23:8.

ándúró má ní 'oó rī pi kú ẹ̀zì ãkó.

⁸ Má kǎdō tā ándúró má ní 'oó rī pi ǎsámvú áamá, tā má ní Kúrísítō Yésũ ri ẹ̀'yǐzú Úpí mávé ni rú rī be, tā má ní Yésũ ri ẹ̀'yǐzú rī ndē tā ǎrěvú céré rá. Ádarú tā ándúró má ní 'oó rī pi céré ẹ̀zì ãkó, nóni índré má ní ǎzǎvũ rú, á ku kòpi ǎrěvú céré gí, mâ 'bǎ rí ẹ̀sì Kúrísítō drǐgé,

⁹ má adri rí 'bá ìrivé ni. Má ícò ícá pìrì Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé, má ní ríí tǎìmbì Mósē vé rī 'duú ngaá rī sǐ ku, ma ícá pìrì Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé, má ní Yésũ Kúrísítō ri ẹ̀'yǐí gí rī sǐ. Múngú ri 'bǎ ǎ'yǐ adri pìrì 'í ẹ̀ndrẹ̀tì gé, 'bá ní Yésũ ri ẹ̀'yǐí gí rī sǐ.

¹⁰ Á lě Kúrísítō ri nǐí, ǎzini ũkpō ìri ní íngázú gōzú ídri rú drǎngará gálésíla rī nǐí, á lě ìzǎngǎ nyaá sũ ìri ní nyaá rī tǐnì, ǎzini á lě drǎá sũ ìri ní drǎá rī tǐnì,

¹¹ má kǎdō drǎá, Múngú ẽ inga rí ma gōo ídri rú.

Á lě ỳ'bǐí ũkpō sǐ ọ̀ngú rī njuú caá ỳdũ gé

¹² Tǎ má ní 'yoó 'dǐri, adri 'yozú kǐnǐ, má ìsù tǎ 'dǐ'bée gí yǎ 'dǐni kuyé, dōku ǎ'yǐkí ma 'bá tǎ 'oópi pìrì ni gí yǎ 'dǐni kuyé. 'Bo á lě ọ̀ngú rī njuú ũkpō sǐ, má adri rí sũ Kúrísítō Yésũ tǐnì, sũ ìri ní lěé rī tǐnì.

¹³ Má ẹ̀drípìì má ọ̀mvúpìì, má ícò 'yoó kǐnǐ, á nga tǎ rī fũú tì ni gé gí yǎ 'dǐni ku. 'Bo má ǎvǐ tǎ ándúró má ní 'oó aga'bée gí 'dǎ'bée sǐ gí, ma ri ỳ'bǐí ũkpō sǐ, tǎ rī nga mụzú drǐdrǐ.

¹⁴ Á lě ỳ'bǐí ũkpō sǐ Kúrísítō ǎ vudrǐ ỳbǐí cǐmgbá cazú ỳdũ gé, mâ ìsù rí ǎnděma Múngú

ní ma zizú fizú 'bũ gé rĩ, má ní Kúrísítō Yésũ ri ẽ'yĩĩ gí rĩ sī.

15 'Bâ Yésũ ri ẽ'yĩ'bán gí, pá tu'bán títì nō'bée, lē 'bâ ã'yĩkí tã 'dĩ'bée. Īmivé yĩkĩ kụ dō túngú tã urukọ'bée sī, Múngú ri ĩmi ní tã rĩ ẽ mị lū uletere.

16 Lē 'bâ nĩkí áamá múké 'yozú kínĩ, tã 'bán ní í'dó ngaá múké gí 'dĩ'bée, 'bâ 'dukí ngaá mužú áyu.

17 Má édrípìì má ómvúpìì má ní lēélē rĩ pi, lē ĩmi ũbĩkí tã má ní 'oó rĩ ã pámvú mužú, ĩmi ũnĩkí tã múké 'bán ní ímbá 'bán urukọ ní rií 'duyú ngaá rĩ pi, ĩmi 'dukí rí ngaá sũ kọpi ní ngaá rĩ tịni.

18 Má ũlū ándúrú tã 'dĩri ĩmi ní rá, má kĩnĩ, 'bán kárakará pi ímụ adri ari'ba Kúrísítō ĩ ní gbáá peṭì alambaku sígè rĩ vé ni, 'bo á lē gōó ẹnḍìì lūú ĩmi ní dīì, tã 'dĩri sē ĩzāngā ñō mâ ẹsì, mĩĩndrẹ alá mâ mị céré céré.

19 'Bá 'dini 'dĩ'bée, kọpivé ụdũ, ĩ kọpi 'du ú'bé vūrā ĩ ní ĩzāngā nyazú ụdũ ákó rĩ agá. Tã kọpi ní 'báá āmbúgú ĩvé múngú rú rĩ, ĩri tã rụ'bán nōri vé rĩ, kọpi ri ĩ íngú tã drĩnjá sē'bán ni pi sī, kọpi 'báki ẹsì céré tã nyōókú nōri vé rĩ drĩgè.

20 'Bo āngū Úpí Kúrísítō ní adrizú 'bũ gé 'dāá rĩ, ĩri āngū 'bávè ni. 'Bâ ri ẹsì 'bā rizú 'bávè Úpí Yésũ Kúrísítō 'bâ Paápi rĩ vé ĩgōngará ũtèzú.

21 ĩri ũkpō be ngá ārèvú drĩgè céré, ĩri úmvúlésì 'bávè rụ'bán ñma'bée ñmanma nō'bée újá ógú sũ ívé rĩ tịni.

4

1 Má ẹdrípìì má ọmvúpìì má ní lěélě rī pi, ma úvǎ be lězú mužú ìmi ndrezú. Ìmi sěkí ǎyīkō ga má ẹsì agá ambamba, ǎnděma mávé má ní ịsụ rī, ịri ìmi 'i. Kúru lě ìmi áwíkí tǎ 'oó pìrì Úpí ẹndrẹtì gé.

Páulū ímbá 'bá Úpí Yẹsū ri ẹ'yī' bá gí rī pi

2 Ẹwọdìyǎ, ìmi Sùtúkẹ be, ìmi 'bá Úpí ri ẹ'yī' bá gí nì pi, á mǎ ìmi drì ịrì sī, lě ìmi kukí ǎgátá ǎnì.

3 Má ọgúpì,* 'bǎ ri ẹzì nga mí be trú, á mǎ mi, lě mí ko ũkú mǎ ìzǎ ko' bá ú'dúkọ múké rī ǎ ùlúngará sī 'dī' bée ẹ ìzǎ koko, kọpì ríkí mǎ ìzǎ koó Kělemēnī be, ǎzini 'bá 'bá ní ríí ẹzì ngaá kọpì be trú rī pi be, 'bá 'dī' bée ǎrěvú céré, sīkí kọpívé rú búkū ídri vé rī agá rá.

4 Ìmi 'bá Úpí ri ẹ'yī' bá gí 'dī' bée, lě ìmi adríkí ǎyīkō sī. Á lě kpá ẹndìì 'yoó ìmi ní dīì, lě ìmi adríkí ǎyīkō sī.

5 Lě tǎ ìmi ní 'oó mužú ẹsì mǎdǎ sī rī ẹ índré 'bá rī pi ẹndrẹtì gé 'dǎlé múké. Ụ'dú Úpí ní ìgǔzú rī ícǎ ìnyinǎnǎ gí.

6 Tǎ ũkpó ũkpó ịsụ dō ìmi, lě ìmi ríkí ìmi ụsụú drǎǎ ku. Lě ìmi zíkí Múngú ri, ìmi 'bǎkí ìmívé tǎ céré ẹndrẹtì nì gé, ìmi sěkí ịri ní ọwǒ'dífô, ìmi mǎkí ngá ìmi ní lěé rī vú nì gé 'dǎlé.

7 Kúru ìmi ní Kúrísítō Yẹsū ri ẹ'yīì gí rī sī, ìmi ícǎ tǎkírì Múngú vé rī ịsụ rá, tǎkírì 'dīri tǎ be ǎmbúgú, 'bá áda ícǎ tǎ nì nīì ámá bǎ ku. Tǎkírì

* 4:3 4:3 Má ọgúpì: Má ọgúpì 'dīri vé rú sǎ ǎzi sī, ịri ícǎ adrí Súzùgō.

'dīri, ĩri ĩmi ĩzã ko, sē ĩmi adri ũrĩ ãkó, ĩzãngã fi ãní ĩmî éśī agá ku.

8 Má édrīpīi má ómvúpīi má ní lēélē rī pi, kōkōbī nōri vé ũdũ gé, á lē ĩmi ní tã āzi lūú, lē ĩmi 'bākí ĩmivé yīkī tã áda ni drīgé, tã ĩ ní ĩnjīi ĩnjī ni drīgé, tã pīri ni drīgé, tã uletere ũnjīkãnyã ãkó ni drīgé, tã 'bá rī pi ní lēélē ni pi drīgé, tã 'bá rī pi ní rīi éśī 'bãá céré kú drī ni gé rī pi drīgé. Lē ĩmi 'bākí éśī tã adri'bée múké múké ni pi drīgé, āzini tã ĩ ní íngúngũ ni pi drīgé.

9 Tã ĩmi ní yīi má vúgá, ĩmi ní ũnīi má vúgá, ĩmi ní ĩsú má vúgá, ĩmi ní ndree má ní 'oó rī, lē ĩmi 'dukī tã 'dī'bée ngaánga. Kúru Múngú rīipi tākīri sēepi rī ã adri ĩmi be.

Páulũ sē ōwō'dīfô ngá ĩ ní sēé rī sī

10 Ma āyīkō sī āmbúgú ĩmi ní gōó mâ tã ũsũú ngá sī dīi rī sī, sē má íngú Úpí ri ãní rá. Á nī rá drīdrī ni, ĩmi 'bākí éśī ĩmivé rī céré kuú má drīgé, 'bo ĩmi ĩsúkí drī drīlé múké ĩmi ní ícózú mâ ĩzã kozú ngá sī ni kuyé.

11 Tã má ní átá 'dīri adri 'yozú kīnī, á lē ngá ĩmi vúgá yã 'dīni kuyé. Tã má ní nīi á má rī, ngá má ní adrii ĩri be rī, dō ĩri mādãñá yã, dō āmbúgú yã, ca má ní gí.

12 ĩzãngã ngá ãkō vé rī, á nī rá, adringára ngá be rī, á nī rá. Tã rī dō 'i nga mâ rú'bá gá íngóni, á nī rá. Adringára épī sī rī, á nī rá. Adringára ěbīri sī rī, á nī rá. Adringára ngá be tré dōku ngá ãkó rī, á nī rá.

13 Ma ícô tã rī pi ãrēvú 'o céré ũkpō Kúrísitō ní sēé má ní rī sī.

14 'Bo ĩmi 'okí múké ĩmi ní mâ ĩzã koó tâ ũkpó ũkpó agá rĩ sī.

15 ĩmi 'bá Pīlīpóyī vé 'dī'bée, ĩmi nīkí rá, má ní íngázú āngũ Mākēdōnīyã vé rĩ gélésī, ímúzú ĩmi ní ụ'dúkọ múké rĩ í'dózú ũlúzú rĩ gé, ĩmi sokí ngá mâ ĩzã kozú nī, kánísã† āzi túngú ni 'o sụ 'dīri tịnị kuyé.

16 Má ní drī adrizú kūrú Tēsālōnīkē vé rĩ agá 'dãá rĩ gé, ĩmi sokí má ní ngá sēé vú be kárakará.

17 Á 'yo tâ 'dīri 'dīni adri 'yozú kīnī, á lē ĩmi sokí má ní ngá sēé fēfē rú yã 'dīni kuyé, tâ má ní lēé rĩ, á lē Múngú ã sē ĩmi ní drīlé múké, ĩmi ní mâ ĩzã koó rĩ sī.

18 Nóni ngá má ní lēé rĩ pi ārēvú céré má ịsụ gí, ngá má ní ịsụ rĩ pi aga ngá má ní lēé rĩ pi rá. Ngá ĩmi ní ịpéé má ní Ēpāfūrōdītā drīgé 'dī'bée ca má ní gí. Ngá ĩmi ní sēé 'dī'bée, ẹjị ni ngũ ndrīndrī sụ rọbọjọ ĩ ní zãá Múngú ní rĩ tịnị, Múngú ã'yī tâ ni ẹsị be céré, sē ĩri ní ãyīkō ãmbúgú.

19 Ma Múngú ri zị ĩmi ní, ã sē rí ĩmi ní ngá ĩmi ní lēé rĩ pi. Ngá Múngú ní ímụ sēé ĩmi ní rĩ, ĩri drīlé múké íngápi Kúrísítō Yēsũ vúgálésī rĩ.

20 Ē íngúkí Múngú 'bá Ẹtẹpị ri mụzú nyonyo. Āmīnã.

Páulũ sē mōdó 'bá Pīlīpóyī vé rĩ pi ní.

21 ĩmi sēkí mōdó 'bá Kúrísítō Yēsũ ri ẹ'yī' bá gí rĩ pi ní. 'Bá Yēsũ ri ẹ'yī' bá gí adri' bá má be trú nō'bée, sēkí kpá ĩmi ní mōdó.

22 'Bá céré Yēsũ ri ẹ'yī' bá gí rĩ pi sēkí ĩmi ní mōdó, agaápi rá rĩ, 'bá ri' bá ẹzị nga' bá 'bágú

† 4:15 4:15 Kánísã: Kánísã ri 'bá Yēsũ Kúrísítō ri ẹ'yī' bá gí rĩ pi.

ãmbúgú Rómã vé rĩ‡ vúgá rĩ pi sě́kí cére ĩmi ní mṓdó.

²³ Ẹsì múké Úpí Yẹsũ Kúrísítō vé rĩ ã adri ĩmi be. Āmīnã.

---

‡ **4:22** 4:22 'Bāgú ãmbúgú Rómã vé rĩ: 'Bá Rómã vé rĩ pi ïvé 'bāgú ãmbúgú rĩ zì ïvé tì sī Kāyísárã. Īri 'bāgú ãmbúgú 'bāgú āngũ āndiāndí rĩ pi agá rĩ pi drĩgé, āngũ Yũdáyã vé rĩ drĩgé, āngũ Gālíláyã vé rĩ drĩgé, āzini āngũ Yāhūdī rĩ pi vé rĩ drĩgé.

Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị
Keliko: Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Keliko)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20